

Sygnatura akt III AUa 978/16

POSTANOWIENIE

Dnia 13 lipca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Wiesława Stachowiak /spr./

Sędziowie: SSA Katarzyna Wołoszczak

del. SSO Renata Pohl

Protokolant: st. sekr. sądowy Beata Tonak

po rozpoznaniu w dniu 13 lipca 2017 r. na posiedzeniu niejawnym

sprawy A. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P.

przy udziale zainteresowanej M. B.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym i podstawę wymiaru składek

na skutek zażalenia A. S.

w przedmiocie rozstrzygnięcia o kosztach procesu zawartego w punkcie 2 wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 16 marca 2017 r. sygn. akt III AUa 978/16

postanawia:

oddalić zażalenie.

del. SSO Renata Pohl	SSA Wiesława Stachowiak	SSA Katarzyna Wołoszczak
----------------------	-------------------------	--------------------------

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 16 marca 2017r., w sprawie o sygn. akt III AUa 978/16, na skutek apelacji odwołującej A. S. od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 15 stycznia 2016 r. sygn. akt VII U 2876/15, Sąd Apelacyjny w Poznaniu oddalił apelację odwołującej (pkt 1) a postanowieniem zawartym w pkt 2 wyroku - kosztami postępowania apelacyjnego obciążył odwołującą i z tego tytułu zasądził od odwołującej na rzecz pozwanego kwotę 1.800 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu pkt 2 rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny wskazał, że o kosztach postępowania odwoławczego orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Wobec oddalenia apelacji w całości, Sąd II instancji, na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., obciążył kosztami wyłącznie apelującą, jako stronę przegrywającą i z tego tytułu zasądził od niej na rzecz organu rentowego 1.800 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, określonych wedle stawki minimalnej z § 10 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 4 rozporządzenia Ministra

Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804 ze zm.) w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2016 r., poz. 1667). Wysokość przyjętej stawki była podyktowana tym, że w sprawach o ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku ubezpieczenia społecznego lub jego zakresu (o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego; o podleganie ubezpieczeniom społecznym) do niezbędnych kosztów procesu zalicza się wynagrodzenie reprezentującego stronę radcy prawnego, biorąc za podstawę zasądzenia opłaty za jego czynności z tytułu zastępstwa prawnego stawki minimalne wedle wartości przedmiotu sporu (uchwała Sądu Najwyższego z 20 lipca 2016r., III UZP 2/16). W niniejszej sprawie wartość przedmiotu sporu określona przez samą apelującą, niekwestionowana przez organ rentowy, odpowiadała 7.382zł.

Jednocześnie Sąd Apelacyjny wskazał, że nie znalazł podstaw do tego, aby na podstawie art. 102 k.p.c. odstąpić od obciążenia odwołującej obowiązkiem uiszczenia kosztów postępowania apelacyjnego.

W zażaleniu na powyższe postanowienie odwołująca, zarzucając naruszenie art. 102 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie przez Sąd II instancji, wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia i odstąpienie od obciążania jej kosztami zastępstwa procesowego pozwanego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenie nie jest zasadne.

Podstawą kwestionowanego rozstrzygnięcia o kosztach były przepisy art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. na mocy których - zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu - zasądzono od odwołującej na rzecz pozwanego zwrot kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym, wobec oddalenia apelacji odwołującej w całości.

Skarżąca domagała się zmiany zaskarżonego postanowienia poprzez zastosowanie art. 102 k.p.c. i odstąpienie od obciążania jej kosztami zastępstwa procesowego pozwanego w postępowaniu apelacyjnym, powołując się zarówno na okoliczności związane z przebiegiem procesu jak i okoliczności dotyczące stanu majątkowego i sytuacji życiowej strony. Odwołująca wskazywała, że była przekonana o słuszności swego stanowiska, iż sporne umowy są umowami o dzieło, dlatego złożyła 28 odwołań od decyzji ZUS (w tym w niniejszej sprawie). W toku procesu wycofała część odwołań albo cofnęła apelacje od wyroków oddalających jej odwołania, jednakże zaniechała tego w niniejszej sprawie, bowiem chciała poznać pogląd Sądu II instancji, a w razie przegranej spodziewała się obowiązku zapłaty na rzecz przeciwnika kosztów w wysokości jedynie 135 zł, nie mając wiedzy o treści uchwały SN z dnia 20 lipca 2016r. Nadto wskazywała na niewielki nakład pracy pełnomocnika strony pozwanej oraz swoją trudną sytuację materialną i życiową, jak również fakt, że podjęła współpracę z organem rentowym i zawarła układ ratalny.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w niniejszym składzie – zarzuty odwołującej nie są zasadne, a tym samym nie mogą skutkować zmianą zaskarżonego postanowienia i odstąpieniem od obciążania jej obowiązkiem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego pozwanego na podstawie art. 102 k.p.c.

Zgodnie z art. 102 k.p.c. - w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. W art. 102 k.p.c. ustawodawca odwołuje się do pojęcia "wypadków szczególnie uzasadnionych". Takie sformułowanie wprawdzie nie jest klauzulą generalną, jednak opiera się na zwrocie niedookreślonym, który może odsyłać również do argumentów natury aksjologicznej. Regulacja ta znajduje zastosowanie w wyjątkowych sytuacjach, gdy z uwagi na okoliczności konkretnej sprawy, zastosowanie reguł ogólnych k.p.c. dotyczących zwrotu kosztu procesu byłoby nieuzasadnione. Rozstrzygnięcie na podstawie art. 102 k.p.c. ma zatem charakter dyskrecyjny, kontrola instancyjna w tym zakresie jest ograniczona do sytuacji gdy zastosowanie wzmiankowanego przepisu nie zostało w ogóle uzasadnione bądź nastąpiło z rażącym naruszeniem reguł przewidzianych w tym przepisie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2013 r., III CZ 75/12). Zastosowanie przepisu art. 102 k.p.c. zależy od swobodnej decyzji sądu meriti i związane jest z dyskrecyjną władzą sędziowską (uznaniem sędziowskim). Judykatura jednoznacznie wypowiada się o wąskiej i wyjątkowej

możliwości korygowania rozstrzygnięcia o zastosowaniu, bądź braku zastosowania art. 102 k.p.c. w ramach kontroli rozstrzygnięcia sądu. Podkreśla się, że tego typu rozstrzygnięcie może być podważone tylko wówczas, gdy jest rażąco niesprawiedliwe, a reguły sprawiedliwościowe oczywiście naruszone (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 października 2012 r., I CZ 66/12, z dnia 9 sierpnia 2012 r., V CZ 26/12, z dnia 23 maja 2012r., III CZ 25/12, z dnia 25 marca 2011 r., IV CZ 136/10).

W rozważanej sprawie Sąd Apelacyjny w pisemnych motywach zaskarżonego rozstrzygnięcia uzasadnił przyczyny obciążenia odwołującej - jako strony przegrywającej sprawę w instancji odwoławczej wobec oddalenia jej apelacji - kosztami zastępstwa procesowego pozwanego, wskazując jako podstawę rozstrzygnięcia art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. W ocenie Sądu Apelacyjnego w niniejszym składzie - nie było podstaw do odstąpienia od obciążania odwołującej kosztami zastępstwa procesowego pozwanego, z uwagi na wyjątkowe okoliczności, o których mowa w art. 102 k.p.c.

Odwołująca powoływała się na swoją trudną sytuację ekonomiczną i życiową, w tym fakt, że w związku z zaległościami z tytułu składek jest zobowiązana uiścić należność w wysokości ok. 130.000 zł, w związku z zakwestionowaniem przez ZUS zawieranych przez nią umów o dzieło.

Odnosząc się do powyższego Sąd Apelacyjny zwraca uwagę, że powyższa okoliczność, wbrew argumentacji strony odwołującej nie wskazuje na jej wyjątkowo trudną sytuację materialną, skoro sama odwołująca twierdzi, że w ramach swojej działalności gospodarczej będzie spłacać zaległości składowe w ramach układu ratalnego zawartego z pozwanym, a jej działalność nadal generuje zysk. Z zeznania o wysokości dochodu za 2016r. wynika, że odwołująca uzyskała przychód w wysokości 307.509 zł, przy kosztach uzyskania przychodu 232.909,29 zł, a jej dochód po opodatkowaniu wyniósł 66.888,40 zł. Działalność gospodarcza odwołującej jest zatem dochodowa, a fakt konieczności spłaty należności składowych sam w sobie nie stanowi podstawy do uznania, że sytuacja finansowa strony jest wyjątkowo trudna (układ ratalny obejmuje na razie kwotę 56.084,72 zł), tym bardziej, że obowiązek zapłaty należności publicznoprawnych przedsiębiorca powinien uwzględniać w racjonalnym planowaniu wydatków. Odwołująca nie znajduje się w trudnej sytuacji finansowej, nadal uzyskuje zysk, nie jest również wobec niej prowadzone postępowanie egzekucyjne czy upadłościowe.

Niezależnie od powyższego Sąd Apelacyjny wskazuje, że sama sytuacja finansowa strony przegrywającej – nawet tak niekorzystna, że strona bez uszczerbku dla utrzymania własnego i członków rodziny nie byłaby w stanie ponieść kosztów, nie stanowi podstawy zwolnienia – w myśl art. 102 k.p.c. - z obowiązku zwrotu kosztów przeciwnikowi, chyba że na rzecz tej strony przemawiają dalsze szczególne okoliczności, które same mogłyby być niewystarczające, lecz łącznie z trudną sytuacją ekonomiczną wyczerpują znamiona wypadku szczególnie uzasadnionego.

W niniejszej sprawie odwołująca takich dodatkowych okoliczności nie wykazała.

Odnosząc się do pozostałych wskazywanych przez żalącą okoliczności podkreślić bowiem należy, że przekonanie strony o zasadności zajmowanego stanowiska, które może uzasadniać nieobciążanie jej kosztami przegranego procesu przed sądem pierwszej instancji, przestaje być aktualne w postępowaniu odwoławczym.

Rzeczą skarżącą była zatem ocena zakresu apelacji, jej zasadności i możliwości udowodnienia. Apelująca ponosiła ryzyko, że jeżeli nieskutecznie zaskarży wydany wyrok to będzie musiała w tym zakresie ponieść konsekwencje co do kosztów procesu. Innymi słowy - strona przegrywająca proces przed sądem pierwszej instancji, decydując się na wniesienie apelacji, musi liczyć się z możliwością jej oddalenia i związanym z tym obowiązkiem zwrotu przeciwnikowi kosztów poniesionych w postępowaniu apelacyjnym. W judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się, że przekonanie strony o zasadności zajmowanego stanowiska, które może przemawiać za nieobciążaniem jej kosztami przegranego procesu przed sądem pierwszej instancji, przestaje być aktualne w postępowaniu apelacyjnym (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 30 marca 2012 r., III CZ 13/12, z dnia 15 czerwca 2011r., V CZ 24/11; z dnia 5 października 2011 r., IV CZ 48/11, niepubl.).

Dodatkowo wskazać należy, że z treści zażalenia wynika, że sama odwołująca nie była do końca przekonana o słuszności swego stanowiska, skoro w szeregu podobnych spraw cofnęła odwołania albo wycofała wniesione apelacje, a zaniechanie cofnięcia apelacji w niniejszej sprawie było podyktowane zasadniczo tym, że „chciała poznać stanowisko Sądu II instancji”. Jeszcze raz podkreślić należy tutaj, że strona wnosząca apelację powinna liczyć się z ryzykiem obciążenia jej kosztami w razie oddalenia apelacji. Okolicznością uzasadniającą zastosowanie art. 102 k.p.c. nie jest zaś fakt, że strona wnosi apelację niejako „na wypadek” jej ewentualnego uwzględnienia, czy też chcąc poznać stanowisko Sądu II instancji. Sytuacja taka występuje bowiem w istocie w każdej sprawie w Sądzie II instancji zainicjowanej apelacją, trudno zatem uznać ją za wyjątkową i szczególną okoliczność.

Błędne jest także stanowisko odwołującej, że należało odstąpić od obciążenia jej kosztami również i z tego względu, że w razie przegranej spodziewała się obowiązku zapłaty na rzecz przeciwnika kosztów w wysokości minimalnej stawki 135 zł, bowiem nie miała wiedzy o treści uchwały SN z dnia 20 lipca 2016r.

Przede wszystkim należy wskazać, że w powoływanej uchwale z 20 lipca 2016r., sygn. III UZP 2/16, mającej moc zasady prawnej Sąd Najwyższy w składzie 7 sędziów przesądził ostatecznie o słuszności przyjętego wcześniej przez sądy sposobu ustalania należnych kosztów. Sąd Najwyższy wprost bowiem wskazał, że w sprawach o ustalenie istnienia bądź nieistnienia obowiązku ubezpieczenia, jego zakresu lub wymiaru składki z tego tytułu, minimalne stawki wynagrodzenia pełnomocnika procesowego będącego radcą prawnym (także adwokatem) powinny być ustalone z uwzględnieniem wartości przedmiotu sprawy (wartości przedmiotu sporu lub zaskarżenia), zgodnie z ogólną zasadą wyrażoną w odpowiednich przepisach kolejnych rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości regulujących kwestię należnych opłat za czynności radców prawnych/adwokatów. Przepisy te mają bowiem niewątpliwie zastosowanie także w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, co wynika choćby z tytułu rozdziału, w którym zostały umieszczone.

Istotne jest, że w treści uzasadnienia powyższej uchwały Sąd Najwyższy wyraźnie wskazał, że wykładnia przepisów przedstawiona w uchwale będzie wiążąca od daty podjęcia uchwały, tj. od 20 lipca 2016r.

Ponadto powoływana uchwała jedynie ostatecznie przesądziła stanowisko, które już wcześniej prezentowane było w judykaturze Sądu Najwyższego. W orzecnictwie Sądu Najwyższego wyrażano już wcześniej pogląd, że nie we wszystkich kategoriach spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych zastosowanie ma "zryczałtowana" minimalna stawka wynagrodzenia pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym. Zwłaszcza w sprawach dotyczących najogólniej mówiąc składek na ubezpieczenia społeczne wynagrodzenie pełnomocnika powinno być ustalone według wartości przedmiotu sprawy.

W uchwale z 9 marca 1993 r., II UZP 5/93 (OSNCP 1993 nr 11, poz. 194) Sąd Najwyższy przyjął, że w sprawach o wymiar składek na ubezpieczenia społeczne pełnomocnikowi organu rentowego będącemu radcą prawnym przysługuje wynagrodzenie z tytułu zastępstwa procesowego ustalone od wartości przedmiotu sprawy, ponieważ "składki na ubezpieczenie społeczne nie są świadczeniami pieniężnymi z ubezpieczenia społecznego, lecz świadczeniami na to ubezpieczenie".

Podobnie w uchwale z 7 maja 2013 r., I UZP 1/13 (OSNP 2013 nr 21-22, poz. 280) Sąd Najwyższy przyjął, że w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, dotyczącej odwołania od decyzji organu rentowego, stwierdzającej zobowiązanie do zapłaty składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i odsetek za zwłokę w określonych w tej decyzji kwotach, wynagrodzenie pełnomocnika będącego radcą prawnym powinno być ustalone - od wartości przedmiotu sprawy - na podstawie ówczesnie obowiązującego § 6 rozporządzenia z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Również w postanowieniu z 1 czerwca 2010 r., III UZ 3/10 (OSNP 2011 nr 21-22, poz. 283), wydanym w sprawie, której przedmiotem rozpoznania było ustalenie odpowiedzialności współników spółki jawnej (osób trzecich) za zaległości płatnika (spółki jawnej) z tytułu składek ubezpieczeniowych, Sąd Najwyższy uznał, że zwrot kosztów procesu

strony korzystającej z pomocy radcy prawnego powinien nastąpić z uwzględnieniem wartości przedmiotu sporu lub zaskarżenia.

Zbliżona argumentacja została przedstawiona w postanowieniu z 22 lutego 2012 r., II UZ 60/11, w sprawie o ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Wykluczając możliwość zastosowania stawki zryczałtowanej z § 11 ust. 2 ówczesnego rozporządzenia z dnia 28 września 2002 r. jako podstawy rozstrzygnięcia o kosztach zastępstwa procesowego radcy prawnego, Sąd Najwyższy przyjął założenie, że sprawa o ustalenie podstawy wymiaru składek jest w istocie sprawą o ustalenie podlegania ubezpieczeniu społecznemu z określonego tytułu do wysokości określonych kwot.

Można zatem przyjąć, że skoro w sprawach o podleganie ubezpieczeniom społecznym (istnienie lub nieistnienie stosunku ubezpieczenia, objęcie obowiązkiem ubezpieczeń społecznych) chodzi zwykle przede wszystkim o to, czy w związku z podleganiem tym ubezpieczeniom powinny być uiszczane składki na te ubezpieczenia, a także o ustalenie podstawy wymiaru składek, ustalenie osoby płatnika składek itd., to ten skutek (konieczność uiszczenia składek) determinuje podstawę ustalenia wysokości wynagrodzenia pełnomocnika, co oznacza zastosowanie stawek wynagrodzenia odniesionych do wartości przedmiotu sporu (zaskarżenia).

Stanowisko, zgodnie z którym § 11 ust. 2 ówczesnego rozporządzenia z dnia 28 września 2002 r. nie ma zastosowania w sprawach niebędących bezpośrednio sprawami "o świadczenia z ubezpieczenia społecznego" zostało przedstawione między innymi w postanowieniach z 10 września 2012 r., I UZ 77/12, (LEX nr 1619829) i z 14 września 2012 r., I UZ 78/12 (LEX nr 1747636). Zdaniem Sądu Najwyższego, spraw "o podleganie ubezpieczeniom społecznym" nie można zaliczyć do kategorii "spraw o świadczenia z ubezpieczenia społecznego" w rozumieniu powołanego przepisu i dlatego w tych przypadkach zachodzą wszelkie podstawy, aby koszty zastępstwa procesowego były wyliczane według wartości przedmiotu sporu (wartości zaległych składek). Podobne stanowisko Sąd Najwyższy zajął w postanowieniu z 5 czerwca 2009 r., I UZP 1/09 (OSNP z 2011 r., nr 5-6, poz. 86).

Podsumowując - w orzecznictwie Sądu Najwyższego ujawniło się już wyraźnie stanowisko, że w sprawach, które mają za przedmiot obowiązek zapłaty składek na ubezpieczenia społeczne, choćby w następstwie ustalenia podlegania ubezpieczeniom społecznym (ustalenia obowiązku objęcia ubezpieczeniem i podstawy wymiaru składek), minimalne stawki wynagrodzenia pełnomocnika będącego radcą prawnym są ustalane na podstawie wartości przedmiotu sporu

Zastrzeżenia wysunięte przez skarżącą były zatem już od dawna rozstrzygnięte w orzecznictwie, jeszcze przed podjęciem przez Sąd Najwyższy uchwały z dnia 20 lipca 2016 r.

W świetle powyższych rozważań, w niniejszej sprawie – wbrew stanowisku skarżącej - ustalenie wysokości należnych pozwanemu, jako stronie wygrywającej spór, kosztów zastępstwa procesowego, w oparciu o stosowaną stawkę dla niekwestionowanej wartości przedmiotu zaskarżenia w wysokości 7.382zł., było w pełni prawidłowe. Koszty zastępstwa procesowego zasadnie ustalono wedle stawki minimalnej obliczonej od wartości przedmiotu zaskarżenia na podstawie z § 10 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804 ze zm.) w zw. z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2016 r., poz. 1667). Jednocześnie nie było podstaw do obniżenia tego wynagrodzenia poniżej stawki minimalnej, jak tego chciała żaląca powołując się na niewielki nakład pracy pełnomocnika pozwanego, skoro wynagrodzenie zostało zasądzone wg stawki minimalnej.

Reasumując – z tych wszystkich względów zarzut naruszenia art. 102 k.p.c. należy uznać za nieuzasadniony.

Uwzględniając powyższe argumenty Sąd Apelacyjny na podstawie art. 394² § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. i z art. 385 k.p.c. orzekł jak w postanowieniu.

del. SSO Renata Pohl	SSA Wiesława Stachowiak	SSA Katarzyna Wołoszczak
----------------------	-------------------------	--------------------------